

Vážení kolegové,

na konci loňského roku proběhl online seminář na téma **Etika při práci s konfliktními rodinnými vztahy**.

Inspirací pro tento seminář byla řada podnětů z oblasti této problematiky, která přicházela na etickou komisi ČAP. V diskusi s těmi, kterých se dané podněty týkaly jsme zjistili, že jednou z příčin je značná nepřehlednost právních podmínek a kompetencí účastníků psychoterapie a institucí které do procesu vstupují a z toho plynoucí nejistota a napětí ve vztazích, což může nepříznivě ovlivňovat terapeutický proces.

Naše pozvání přijali kolegové, kteří se při své práci s daným tématem setkávají. Olga Scheinpflugová, Josef Smrž, Alžběta Candia Munoz a Lucie Čelikovská, kteří si připravili krátký příspěvek. Následovala diskuse účastníků.

Témata a informace, které v diskusi zazněla nám přišly důležité, proto jsme rádi využili nabídku studentů (Tereza Chlumská, Barbora Truhličková a Adam Zámečník), kterým tímto velmi děkujeme za přepsání diskuse abychom ji s vámi mohli sdílet.

Rádi bychom na tento seminář navázali ve spolupráci s Pracovní skupinou pro psychoterapii v sociální oblasti a uspořádali další společné setkání na toto téma.

Chtěli bychom se zaměřit na témata:

Jaké jsou možnosti a limity terapeutického procesu při práci s konfliktními rodinnými vztahy. A na jaká etická dilemata přitom narážíme.

Přepis semináře - Etika při práci s konfliktními rodinnými vztahy

0.02.00 - 0.28.40

Olga Scheinpflugová

Přeji dobrý večer všem. Milan Stiburek nás požádal, jestli bychom neřekli něco o tom, jak se s tímto tématem setkáváme a jak o něm přemýšlíme. S mojí kolegyní Katkou, která mě bude asi doplňovat, jsme se o tom pobavily a daly dohromady pár bodů, které bychom rády řekly. Já bych pro začátek pověděla, co jsme za pracoviště, co k tomu tématu máme a popsala

s jakými klienty se setkáváme. My jsme manželská a rodinná poradna - státní bezplatné zařízení pro klienty. Klienti, kteří k nám nejčastěji přicházejí, bývají většinou v nějakém rodinném konfliktu a přicházejí k nám přicházejí buď od soudu nebo na doporučení OSPODu. Ještě jsem chtěla říct, že kdybych něco řekla nejasně, tak mi do toho vstupte a zeptejte se, já mám pak pocit, že je to srozumitelné, ale třeba vás něco napadne.

Josef Smrž

Je to i lepší, aby člověk nevedl jenom monolog a mohl se chvíli nadechnout, takže do toho klidně vstupte.

Olga Scheinpflugová

Klienti se k nám dostávají buď na doporučení nebo přímo na nařízení usnesením. Týká se to nejčastěji opatrovnických sporů, kdy se rodiče nemohou dohodnout na péči, ale někdy už je ta péče rozhodnutá a nefunguje jim, rodiče na sebe pak posílají vzájemně stížnosti na OSPOD. To je jeden veliký balík typů klientů. Menší část tvoří odebrané děti, u kterých rodiče následně dostávají doporučení nebo nařízení ke spolupráci s námi. Třetí balík klientů tvoří malou část, nejčastěji to jsou probační a mediační služby pro lidi po výkonu trestu nebo v podmínce, takových případů je pár do roka. Etická dilemata se s každou skupinou budou možná měnit, jelikož jsou všechny skupiny dost specifické. Nejčastěji jsou to rodiny v konfliktu, to je náš takový evergreen, docela hodně nás zatěžuje a trápí, protože to není vůbec jednoduchá práce. Tím pádem si docela vážíme, když se to daří, to jsou takové vlaštovky, kdy nás něco potěší, že to funguje.

My jsme tedy kromě etických dilemat hledaly i vhodnou metodiku, protože nám běžné postupy, které používáme během párové nebo rodinné terapie moc nefungují. Vlastně to kolikrát nelze ani za terapii považovat, jelikož míváme s klienty pouze zhruba pět sezení. Klienti nebývají motivováni, sami často ukončují setkání, protože nechtějí chodit. Tím pádem naše setkání neobsahují všechny náležitosti terapie, na které jsme zvyklí. Při hledání vhodné metodiky, jsme zkontaktovaly brněnskou organizaci Spondea, ta má program Dítě v centru zájmu. Je to ucelená metodika práce s rodinami, které jsou v nějakém rozvodovém konfliktu. Absolvovaly jsme tam školení a nějak jsme se to pokusily rozjet, ale v našich podmínkách se nám to nepodařilo uvést do praxe. Spíše jsme si odnesly metody, které používáme v práci, ale celý program nám v podstatě nevyšel. Moc se nám program líbil, protože se v něm hodně pracuje se zodpovědností rodičů. Cílí se na to, aby se mezi sebou rodiče neobviňovali, snaží se o respektující přístup a hodně se tam myslí na děti. Kdybyste se na to chtěli podívat, mají to napsané na webových stránkách, myslím, že to u nich pořád funguje. Takže tohle se snažíme uplatňovat v praxi.

Momentálně naše práce vypadá tak, že ve valné většině setkání pracujeme ve dvojicích, tedy s kolegyní či kolegou. Většinou pracujeme bez dětí, případně s adolescenty, ale u rodin v konfliktu děti většinou nezveme, je to spíše poradenství pro rodiče. Zhruba ve třetině případů zveme pracovníci či pracovníka OSPOD, který k nám rodinu posílá a domlouváme společně trojstranný kontrakt. Většinou domlouváme počet sezení, cíle sezení a to, jak budou vypadat výstupy sezení. Někdy je zveme i na konci. Když se podaří s rodiči uskutečnit všechna naplánovaná sezení, tak se zase scházíme se sociálním pracovníkem. Hodně se nám osvědčilo určovat co nejkonkrétnější cíle spolupráce, neformulujeme je ve smyslu „budeme se domlouvat“ nebo „zlepšíme komunikaci“, ale je to například o tom, jak si budou rodiče

předávat děti nebo jak se dohodnou na prázdninách. Důležité je stanovovat si konkrétní cíle, pomáhá to předcházení konfliktů v konzultacích. Hodně také oddělujeme rodičovské a partnerské záležitosti. Ty partnerské s klienty neřešíme a věnujeme se těm rodičovským záležitostem. Co se týče zpráv, tak se domníváme, že jsme povinny vydat zprávy na žádost soudu a OSPODu. Řídíme se zákonem o sociálních službách, protože jsme sociální služba, a zákonem o sociálně-právní ochraně dětí. Máme tím pádem jasně stanovené, co musíme. Ve psaní zpráv jsme poměrně úsporní, pojmenováváme tam společné cíle, počet konzultací, termíny a způsob ukončení. S kolegyněmi jsme se shodly, že u nás někdy dochází k takovému zvláštnímu rozdělení. V některých případech býváme ve zprávě hodně neutrální, chceme chránit tu rodinu a informace tam píšeme hodně obecně, někdy máme naopak potřebu tam něco napsat, zvláště když podezření, že jsou děti v ohrožení jedním nebo oběma rodiči. To jsou taková dilemata, které tam řešíme.

Co se dále týče dilemat...někdy přemýšlíme s kolegyněmi o tom, jestli je vlastně vůbec správné, aby se dítě vídalo s oběma rodiči. Jsou to ty případy, kdy máme silná podezření o ohrožení dítěte či jeho bezpečí. Váháme, jestli v takovém případě podporovat kontakt s oběma rodiči, kde je ta hranice? Kde se to láme? Kde to pro dítě představuje více nevýhod než výhod? Ve finále to rozhodnutí stejně nezáleží na nás, no.

Josef Smrž

Olgo, může se ještě zeptat...Ty jsi tam v pozici psychoterapeuta vůči dětem nebo jak to máte postavené?

Olga Scheinpflugová

My jsme manželští rodinní poradci a považujeme se za psychoterapeuty. S rodiči to pojmenováváme jako rodičovské poradenství.

Josef Smrž

Je to poradenství, aha. To mi připadá důležité upřesnit, jaká je vaše pozice vůči klientovi.

Olga Scheinpflugová

Nějak nám přijde, že to není úplně terapie. Už jenom tím, že vydáváme zprávy a jsme tam trošku v jiné pozici vůči klientům. Nejpodstatnějším důvodem, proč to nepovažujeme za terapii je rozdíl ve společném „my“. V párové terapii jsme zvyklé pracovat se společným „my“, kdy klientem je pár, který na vztahu chce pracovat. U nás rodiče nechtějí mít to rodičovské „my“, oni mají já-rodič a on-rodič, často o to nestojí a neuvažují o sobě jako společné „dvojce“.

Dalším naším dilematem je otázka toho, jak moc se máme snažit u nás ty rodiče udržet. My pracujeme vždy na základě dobrovolnosti, i v případě, kdy to nařídí soud. Na první konzultaci vždy zmiňujeme, že my pracujeme s lidmi na základě dobrovolnosti, a že pokud oni usoudí, že to pro ně není dobrá cesta, tak my na tom netrváme. Nesnažíme se rodiče přesvědčovat. Jsou seznámeni s výhodami i nevýhodami setkávání, ale snažíme se jim dát svobodnou vůli. Někdy uvažujeme, jestli je to vůbec dobře, aby k nám ti rodiče chodili. Někdy mají mezi sebou konflikt tak vyhrocený, že rodiče opravdu nestojí o pravidelná setkávání a zásadně chtějí mít vše rodičovsky oddělené.

Další obtížnou věcí je pro nás rozhodování, co do zpráv psát a co ne. Jestli tím dítěti opravdu pomáháme, pokud někdo dostane zprávu o tom, jak se spolu rodiče domlouvají nebo jestli je lepší chránit veškeré zjištěné informace, jako jsme zvyklí v terapii. Zda je důležitější chránit soukromí rodičů a vytvořit bezpečné prostředí, ve kterém mohou mluvit o čem chtějí. Je to takové dvojsečné, jelikož se pro ty lidi snažíme vytvořit bezpečný prostor, ale oni sami zároveň vědí, že mohou být nějakým způsobem posuzování či hodnoceni. Je těžké to vybalancovat. Pro nás bývá náročné nenechat se vtáhnout do konfliktu rodičů, ty emoce jsou tam strašně silné a bývají to velice náročná sezení s klienty. Je těžké nenechat se vtáhnout do hledání viníka, zjišťování toho, kdo co dělá dobře či špatně, kdo to zkažil atd. Je to někdy velká síla. Stává se nám dokonce, že si nás klienti potají nahrávají na mobil, objevují se i hodně vyhocené situace. Je tedy důležité udržet se, abychom my taky nebyli v rozčilení a obviňování klientů, musíme si dávat pozor na naše protipřenosy, které někdy bývají dost intenzivní.

Dotaz

Dobrý večer, ráda bych se zeptala...Když jste v procesu úplně na začátku, je to aranžmá vždy uskutečňováno společně s OSPODem? Je proloženo i individuálními schůzkami nebo to je opravdu vždy společná schůzka s oběma rodiči?

Olga Scheinpflugová

Zhruba ve třetině případů zveme OSPOD a na tu schůzku dojdou většinou oba rodiče. Ve většině případů se s nimi scházíme, tedy já, s oběma dvěma najednou. Mám pocit, že dochází k narušení rovnováhy, když jsou schůzky oddělené. Myslím, že kolegové to mají podobně a schází se s oběma rodiči najednou. V případě OSPODu, když je to na začátku hodně nejasné, proč je posílají, tak je to pro nás taková jasná volba a pracovníky z OSPODu k nám pozveme. Pokud rodiče sami něco chtějí a vědí, tak je nezveme. Někdy s nimi komunikujeme po telefonu, ale nemáme to moc rádi, preferujeme osobní setkání se sociálními pracovníky a rodiči potkáme, je to takové transparentnější. Nikdo pak nemá pocit, že se jedná o rodičích bez rodičů. Vlastně nám i vyhovuje, když výstupy ze setkání slyší sociální pracovníci přímo od nás i rodičů, nemusíme to pak psát do té zprávy. Rodiče sami řeknou k čemu při setkávání došli.

Milan Stiburek

Takže vy se s rodiči i sociálními pracovníky setkáváte na začátku i v průběhu práce, když děláte ten trojstranný kontrakt?

Olga Scheinpflugová

Scházíme se s nimi na konci, ale vlastně se to neděje úplně často. Aby to tady nevypadalo, jak to u nás všechno skvěle funguje. Bohužel je dost časté, že zhruba polovina klientů přestane v průběhu chodit. Často to probíhá tak, že jeden se omluví, druhý si stěžuje, že mu to neřekl, pak se zase omluví...a spolupráce vůbec nepokračuje. Když se to podaří dotáhnout do konce a přijde sociální pracovníce, tak je to fajn.

Josef Smrž

Mohu zeptat jakým institucím podáváte ty zprávy?

Olga Scheinpflugová

Podáváme je soudu, OSPODu, někdy policii, pokud tam probíhá trestní řízení a někdy do rukou rodičů. U rodičů si musíme vyžádat souhlas obou dvou, když vydáváme zprávu, zároveň tam píšeme za jakým účelem to chtějí. Neradi to dáváme rodičům, nechceme aby se zprávy staly důkazním materiálem či argumentem, který byl měl svědčit proti druhému rodiči.

Dalším velkým dilematem jsou spíš právní záležitosti. Stává se nám, že soud nám jako institucí dá usnesení, že jsme povinni přijmou ty lidi do terapie. My si myslíme, že na to nemají právo, ale nehádáme se s nimi samozřejmě.

Alžběta Candia Munoz

Soud nemá právo. Vy můžete říct, že nemáte kapacitu.

Olga Scheinpflugová

Samozřejmě, můžeme to například odůvodnit tak, že jsme nenalezli společný cíl nebo ti lidé chtějí něco jiného, než poskytujeme.

Alžběta Candia Munoz

Pardon, že jsem vám do toho skočila. Já se soudy dělám strašně často a máme jich plný zuby. Už to máme s právníky všechno vyřešené.

Olga Scheinpflugová

Někdy mají rodiče doporučení přímo k nám do poradny, někdy je jim obecně doporučena rodinná terapie. My jsme měli pár pracovních skupin s OSPODem a soudem, kde jsme si to ujasňovali. Soudci si to docela pamatují, že to není terapie, pojmenovávají to jako rodičovské poradenství. Připadá mi, že jsou teď více v obraze.

Alžběta Candia Munoz

Já vás jenom doplním...vy dokonce můžete říct, pokud je to v rámci zákona č. 359/ 1999 Sb. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí, že jste to vyhodnotili tak, že se tito rodiče nehodí na rodinnou terapii a soud to musí vzít, vy jste odborníci.

Olga Scheinpflugová

Že to není ohrožené dítě?

Alžběta Candia Munoz

Buď (zda je ohrožené dítě ve smyslu §6 zákona č. 359/1999Sb., může vyhodnotit OSPOD na základě svého šetření – ale ještě bych ověřila u metodického vedení SPOD na MPSV), spíše jsem myslela, když se rodiče nedohodnou a že není možná rodinná terapie. Toto můžete napsat k soudu a soud by to měl akceptovat. Vy jako odborníci máte odborný názor.

Olga Scheinpflugová

Ano to my tak děláme, tu indikaci děláme my, jestli na to mají klienti kapacitu, čas nebo alespoň minimální motivaci. Všechny tyto věci zvažujeme. Nám na OSPODu tvrdili, že OSPOD vyhodnocuje zda je dítě v ohrožení, pokud to tak OSPOD vyhodnotí, tak že se na něj ta sociálně-právní ochrana vztahuje.

Milan Stiburek

Toto mi připadá velice důležité, a asi se k tomu budeme vracet vícekrát v průběhu semináře. Jestli když posoudím, že to nejsou lidi, kteří se hodí na terapii, ale že je pro ně vhodný jiný typ péče, tak jestli je můžete nějak odmítnout? A ještě mě napadá otázka... když jste říkala, že nikdy nevíte jestli je vhodné, aby se dítě stýkalo s oběma rodiči. Napadlo mě, zda existuje ještě někdo jiný, na koho byste se mohli obrátit či na koho byste to mohli delegovat? Že byste mohli říct „hele tohle už není diagnostika“ nebo „v rámci služeb které poskytujeme není toto v naší kompetenci, tak to řešte někde jinde“. Mám pocit, že ty OSPODY, eventuálně soudy chtějí od terapie diagnostiku.

Olga Scheinpflugová

Ano, to je pro mě samozřejmost, jsem na to zvyklá, že od nás chtějí posouzení. Dokonce se nám stalo, že po nás požadovali závěr typu „kdo je lepší rodič?“. Oni už vědí, že my tohle neděláme a že jim to nejsme schopni neposkytnout. Vědí, že posouzení rodičů jim nedáme, že od toho je soudní znalec. Už chápou v čem spočívá naše práce a vědí co od našich služeb očekávat – domluvu rodičů a umírnění konfliktu.

Josef Smrž

Začínám si uvědomovat, že tu máme vlastně dvě kategorie. Jedna je ta právní, na tu bychom mohli někdy v budoucnu pozvat právníky, aby nám řekli co je možné a co není. Pak je tu etická stránka věci, jsou to takové dva pohledy. My se teď hodně bavíme o té právní, díky Alžběto za tu poznámku. Vím, že ty soudy mají svoji škálu od doporučení přes výrazné doporučení po nařízení, že to tak zkouší.

Olga Scheinpflugová

Teď už je běžnou praxí, že jednání přerušujeme po dobu, co k nám klienti dochází a odručuje se to, dává tomu čas. To jsme s nimi taky vyjednávali někdy před těmi dvěma lety. To považujeme za přínosné. Pokud jsou lidé v soudním sporu a zároveň v trestním řízení, tak mi připadá, že práce s nimi v takové situaci není možná. Snažit se v takové situaci o mírnění konfliktu a zlepšování vztahů rodičů nedává smysl. Někdy dokonce lidi odmítáme, protože jsou zrovna v trestním řízení. Podávají na sebe žaloby, pak se těžko mohou u nás nějakým způsobem domlouvat. Soud většinou pozastavuje ty soudní spory ve chvíli, kdy k nám klienti začnou docházet. Očekávají od nás, že se ty rodiče po spolupráci s námi dohodnou. To mi někdy připadá, že mají mylná očekávání, někdy se to podaří, ale stává se to málo. Že by na konci všech sezení rodiče odcházeli dohodnutí na péči a tomu soudu to předložili. To je takový hodně vysoký cíl.

účastnice hovoru

Mohu jednu takovou technickou? Jako laik si představuji, že když mluvíte o soudech, tak jste pak nějak místně příslušní. Takže máte jeden soud, který si postupem času nějak „vychováte“? Dá se to takhle říct? Nebo k vám spadají různí lidé z různých částí republiky?

Olga Scheinpflugová

Máme kladenský soud, a pak ještě rakovnický, ten nám z nějakého důvodu posílá poměrně dost klientů. Já bych řekla, že ti soudci jsou v tomto ohledu dost svébytní, že je nejde moc „vychovat“. Když ale něco řekneme, tak tomu rozumí, dá se s nimi domluvit. Ale dost si drží

to své. Není to stejné jako spolupráce s OSPODem, tam se více bavíme o klientech. To se se soudci neděje. Nevím, jestli znáte tzv. Cochemský model, který se tady prosazoval posledních pár let? Já tedy otevřeně řeknu, že to vůbec nemám ráda. V té podobě, jaké jsme se tím potkávali tam bylo spousta věcí, které nejsou eticky v pořádku, minimálně ne v praxi. Na základě toho jsme vytvořili pracovní skupinu se soudem a OSPODem, jenomže tam ještě nebyli přítomni advokáti, ti hrají velikou roli v opatrovnických sporech. Nějak to v podstatě usnulo a my jsme se od toho distancovali.

Alžběta Candia Munoz

Já jsem chtěla Dominice jenom doplnit, že spolupracujeme se soudy po celé Praze. Jsou velké rozdíly mezi jednotlivými soudy a jejich přístupy k této problematice, záleží, jestli je to opatrovnický či trestní soud (nebo jiný), jestli to soudí senát nebo samosoudce apod. Úroveň celého procesu v Praze závisí na tom, jestli se soudci vzdělávají nebo nevzdělávají.

Milan Stiburek

Mohl bych váš požádat, jestli můžeme nechat další otázky až na dobu po odprezentování příspěvků? Protože možná dostanete odpověď na svoji v otázku v příspěvku... otázky budou potom sofistikovanější. Mohu to tedy Olgo poslat dál?

Olga Scheinpflugová

Asi ano, já jenom koukám do poznámek, jestli jsem nevynechala něco podstatného. Kát'o, kdyby tebe ještě něco napadlo, co jsme neřekly...

Ještě bych zmínila jednu věc, přemýšleli jsme jestli je psychoterapie vhodná forma pomoci této skupině lidí (rodičům v konfliktu). Je to o hledání metodiky, jestli neexistuje něco, co by pro ně bylo efektivnější? Něco s pevnějším rámcem, kde je více kontroly. My se snažíme pomocí terapeutických metod rodiče přivést k tomu, co je dobré pro děti, což je hodně zdlouhavý proces a moc se nám to nedaří. Domníváme se, že by mohly existovat vhodnější postupy, kde je to dané, co je dobré pro děti, což je vlastně asi úloha OSPODu. Je potřeba najít způsob, kde je nějaká větší kontrola. Ale nevím, nemám o tom přesnější představu.

Ingrid

Mohla bych na to jenom navázat? Já se hrozně omlouvám, že nemám kameru, ale to z toho důvodu, že mi přestala fungovat, je to tady asi nějaké nakažlivé. Vždycky to funguje, jenom dneska ne.

Jenom bych krátce chtěla reagovat na tu Cochemskou praxi, já jsem z Českého Krumlova a my se tady o ni pokoušíme. Ne o přenos Cochemské praxe, ale vytváříme si vlastní metodiku právě proto, že úplně nevěříme univerzálním a obecným nastavením. Když o tom tady takhle mluvíte, tak to nemohu mlčet, jelikož také hledáme tu cestu. Já jsem zároveň psychoterapeut a mediátor, čím dál více docházím k tomu, že daleko účinnější je snažit se o ten vymezený rámec, my se tady o to teď snažíme a testujeme to. Kromě toho souhlasíme s tím, že v nejvyhrocenějších konfliktech nepomůže opravdu nic. Hlavní částí toho „tvrdého rámce“ je edukace rodičů, následuje mediace a terapii nabízíme v momentě, kdy vnímáme, že je na to

rodič připravená. Ve chvíli, kdy už jsme se v naší spolupráci někam dostali, vidíme, že o to má rodič zájem a sám chce. Ne proto, že to nařizuje soud nebo OSPOD. Takže nakonec máme škálu, ze které vytahujeme kartičky a nabízíme možnosti podle aktuální situace. Někdy nenabízíme, někdy rozhodne soud, ale my se tomu bráníme. A když vás teď tak poslouchám, tak mi to dává čím dál větší smysl, abychom (ne)dělali nařízenou terapii, protože to si myslím, že se to za mě nedá.

Olga Scheinpflugová

Já myslím, že je fajn dát té nařízené terapii někdy šanci. Ono to sice může vypadat jako plýtváním naším časem a energií, ale někdy se stane, že se to za jedno – dvě sezení trochu promění a ubírá se to dobrým směrem. A to i u rodin ve velikém konfliktu. Určitě tomu dát někdy šanci není špatný nápad, ale v zásadě s vámi souhlasím. Když je konflikt obrovský a trvá to dlouhou dobu, tak to většinou nikam nevede.

Josef Smrž

Děkujeme.

0.28.50 - 0.52.00

Josef Smrž

Já tedy zde nebudu mluvit úplně jako psychoterapeut, ale budu mluvit za metodiku OSPODu, protože pracuji mimo jiné na krajském úřadě Středočeského kraje jako metodik OSPODu. To znamená, že my máme pod sebou všechny středočeské OSPODy, vykonáváme metodickou a kontrolní činnost. Podle toho, co jsem zde poslouchal, si myslím, že je nutné rozdělit to, v jaké pozici se k vám klienti dostávají a v jaké pozici vůči nim je OSPOD.

V rámci dvou základních linií, buď je dítě vyhodnocené jako §6, to znamená z pohledu OSPODu ohrožené, kdy OSPOD prohlašuje, že rodiče nejsou schopni vykonávat rodičovskou odpovědnost. V takovém případě terapeut v jakékoliv pozici, ať už v sociálních službách, zdravotních službách nebo i v soukromém sektoru má povinnost na místním orgánu sociálně-právní ochrany dětí podat zprávu. Pokud je to v sociálních službách, tak se řídíme samozřejmě zákonem o sociální službě nebo obecně zákonem o sociálně-právní ochraně dětí. Nicméně nikdy není třeba a ani není podle mě nutné poskytovat zprávu ve smyslu toho, co s dítětem probíráte na terapii a jaké konkrétní věci jsou řešeny. Ten zákon předpokládá, že se poskytují pouze informace nutné pro poskytnutí sociálně-právní ochrany dětí – to znamená, jestli klient dochází, případně jestli je nějaká zakázka. Tudíž já, když OSPODům píši v soukromé praxi zprávu, tak jim napíšu, že řešíme rodinnou problematiku s dítětem a že dochází. Tím končí moje zpráva. Nic víc vlastně OSPOD nemá vlastně právo vědět.

Druhá rovina je, že je OSPOD v pozici kolizního opatrovníka, což je procesní zástupce dítěte, zjednodušeně advokát. V takové chvíli OSPOD vůbec nemá pravomoc vyžadovat jakoukoli zprávu, protože je pouze procesním zástupcem dítěte, veškeré důkazy činí vůči soudu a jediný, kdo je oprávněný v tu chvíli žádat jakoukoli zprávu je soud. Takže někdy se stává a je to opravdu špatná praxe, dokonce v rozporu se zákonem, že OSPOD, v pozici kolizního opatrovníka v rámci rodičovských sporů, ví že rodiče docházejí do poradny a žádá si zprávu.

Tak na tu zprávu vůbec není třeba reagovat, není třeba posílat žádné informace, protože OSPOD může žádat zprávu pouze v případě, že je dítě vyhodnocené podle §6.

Jiná situace je samozřejmě ve chvíli, kdy je terapie nařízená. Pokud je nařízená ze strany soudu, tam souhlasím s kolegyní, že z toho lze velice dobře vybruslit tím, že se řekne, že máte plnou kapacitu, pokud jste sociální služba, protože tam jedete čistě podle zákona o sociálních službách. My máme judikaturu ústavního soudu, která říká, že pokud rodiče nejsou motivováni k rodinné terapii, nelze je k tomu nutit a ani terapeut nemůže být odpovědný za to, že tu terapii chce ukončit. Tam je ta odbornost je přímo na vás. Zároveň ale judikatura ústavního soudu říká, že pokud rodič dostane nařízeno, tak je povinen se podrobit. To znamená, že pokud byste tu kapacitu měli, rodiče přijmete, tak se opravdu musí podrobit. Ministerstvo vnitra vydalo výklad k paragrafovému znění toho zákona, §474 myslím, a to říká, že pokud by se rodič měl podrobit, tak jde zejména o první setkání, kdy si má rodič vyzkoušet, zda mu vyhovuje, nevyhovuje, má se zjistit motivace. Další povinnost setkání nelze z pohledu soudu úplně vyžadovat.

Problematický se v praxi jeví – a my to řešíme i ve stížnostech, pokud jsou stížnosti na pracovníky OSPODu, do čehož jsou zakomponováni i terapeuti – když se pracuje pouze s jedním z rodičů, nebo se pracuje s jedním z rodičů a s dítětem. V tu chvíli my klienty odkazujeme na podání etické stížnosti, protože za nás jako za orgán státní správy terapeut pracuje v rozporu se zákonem, protože zákon říká, že rodiče činí všechny věci společně a pokud nejsou schopni se dohodnout, tak to musí rozhodnout soud. Takže pokud jeden z rodičů v danou chvíli nesouhlasí s poskytnutím terapie, a i přesto je poskytována, tak tam bych byl hodně opatrný, protože tam se myslím se často dostáváme na tenkou linii, pokud nebudeme samozřejmě mluvit o dětech starších, zejména patnácti let, které mohou uzavřít smlouvu samostatně bez zastoupení rodiče.

Takže to je asi to, co my nejčastěji řešíme. Řešíme, že se na nás obracují terapeuti i OSPODy, co mohou chtít po těch zprávách. My vždycky říkáme OSPODům, že mohou chtít zejména tu obecnou formulaci toho, jestli rodina spolupracuje a poté je čistě na vyhodnocení terapeuta, zda se rozhodne poskytnout nějaké bližší informace, zejména v případě, že by se jednalo o informace podezření o týrání, zanedbávání a tak podobně, kdy ta oznamovací povinnost je plně prolomena jak vůči OSPODu, tak i dalším orgánům. Jinak je ale čistě na vyhodnocení toho terapeuta, jestli ty podrobnější informace poskytne. Opatrný bych byl v těch trojstranných kontraktech, my jsme na to nedávno měli setkání, protože je otázka, zda trojstranný kontrakt znamená, že připodepisuje OSPOD nějakou smlouvu nebo kontrakt, protože v tu chvíli se OSPOD pohybuje v rozporu se zákonem. On jako orgán veřejné moci nemůže podepsat žádný kontrakt, protože městský úřad zastupuje navenek tajemník, který je jediný oprávněný. Takže ten *ospodák* tam nemůže přijít a podepsat nějakou smlouvu, kterou vy byste podepisovali s rodiči. Může vás zavázat nebo doporučit, abyste pracovali na něčem v IPODu, ale rozhodně nemůže podepsat, že bude mít nějaké povinnosti nebo že vy budete mít nějaké povinnosti vůči němu, to je opravdu v rozporu se zákonem. Ony to ty OSPODy někdy zkouší a já úplně nejsem příznivcem toho, abyste se do toho nechali vmanipulovat. Je to vždy opravdu jen na tu zprávu, kde OSPOD by měl konkrétně vyjmenovat, zda je dítě zařazeno v §6 – pokud to tam nemáte napsané, tak doporučuji si informaci od OSPODu dožádat, zda to tak je, protože pokud ne, žádnou zprávu nepodáváte a druhá věc, pokud je to obecná formulace zprávy „sdělte“, tak bych tu zprávu vracel s doplněním, jaké údaje OSPOD konkrétně žádá sdělit a neodpovídal bych na ty obecné žádosti těch OSPODů. Je to i z důvodů,

aby se kultivovala ta praxe. V minulosti byla praxe, že OSPODy měly pocit, že mohou prolomit veškeré povinnosti mlčenlivosti, což v dnešní době neplatí, protože tím primárním cílem je klient a ani OSPOD si to nemůže dovolit vůči terapeutovi bez zákonného oprávnění.

Tak tolik za mě, jestli to bylo srozumitelné z pohledu OSPODu.

Milan Stiburek

Děkuji. Za mě to bylo fakt hodně rychlé. Je to tedy strašně zajímavé, ale úplně nestíhám, tak mám výhodu, že si to budu moct přehrát. Možná to zkusíme sepsat a poslat Vám, jestli byste to mohl autorizovat, protože si myslím že to jsou hrozně důležitá sdělení. Máte někdo nějaké otázky?

Účastník semináře (1)

Pro doplnění, u nás se řešili trojstranné dohody v rámci jiné sociální služby na podporu rodin sociálně-aktivizační služby, také se tam podepisovali trojstranné kontrakty a bylo to vyhodnoceno jako nezákonné z pohledu standardu sociálních služeb. Tak jen pozor, že to není jen z pohledu OSPODu, ale i z pohledu toho, že naším klientem je ta rodina a ne, že se tam poté vystavujeme střetům zájmů z toho tlaku té třetí strany, čím je vlastně kontrakt. Připojuji se tedy k tomu kontraktovat si to prostřednictvím individuálních plánů ať OSPODu nebo v našich službách.

Účastník semináře (2)

Já bych tu ještě rozlišila tu terminologii a hlavně kontexty, terapeutický kontrakt je pro mě něco jiného, než trojstranná smlouva o uzavření poskytování služby, kdy tou náplní může být terapie. Myslím si že u takovýchto rodin, kdy nějaký zadavatel zadal objednávku, pro mě je to jako pro terapeuta hodně klíčová osoba, abych vůbec mohla ten terapeutický kontrakt s klienty uzavírat. Takto bych to jen doplnila, abychom nepletli kontrakt jako smlouvu o poskytování služeb a terapeutický kontrakt.

Účastník semináře (3)

Chtěla bych se zeptat. Pokud pracuji se sociální službou, která má u mě jednoho klienta v mé soukromé praxi, kterého si platí a chce pak vydat zprávu, kterou chce pak třeba i sdílet se soudem, tak má na to právo?

Josef Smrž

To záleží na tom, jak máte definovaný kontrakt se sociální službou, jestli podléháte standardům kvality sociální služby a podobně. Zároveň záleží na tom, jestli to sociální služba chce pro sebe, nebo prostřednictvím toho, že jí přijde vyžádání OSPODu. U soukromých terapeutů – já jsem si na to nechával dávat i stanovisko ze strany ministerstva práce a z legislativy a přišlo mi stanovisko, že i soukromí terapeuti jsou podřízeni povinnosti vydat zprávu OSPODu, nicméně mi bylo sděleno, že to doposud nebylo ve správním soudnictví tzv. prosouzeno, protože z toho výkladu zákona to úplně není jasné. Takže tam je otázka, jestli by nějaký soukromý terapeut našel odvahu a tu zprávu OSPODu odmítl dát s tím, že nepodléhá sociální službě a že se jedná o narušení terapeutického kontraktu. V tom případě by rozhodl správní soud. Pokud se to stane, tak jsem připravený, protože já si myslím, že ten zákonný

režim je tam poněkud jiný a ten zákon nehovoří o tom, že zákonný terapeut mimo službu by měl povinnost zprávu poskytnout.

Lucie Čelikovská

My jsme s.r.o., plus pod námi pracují lidé, kteří jsou OSVČ psychoterapeuti a stalo se nám, že jsme byli vyzváni OSPODem, který s námi předtím nespolečně pracoval, abychom dali zprávu. Bylo to opravdu velmi vágně napsané. My jsme nelenili, ozvali jsme se přímo tomu OSPODu s tím, že jsme řekli, že nejsme sociální služba a že bychom chtěli, aby bylo jasné, za jakým účelem chtějí zprávu, co má obsahovat, proč bychom vlastně měli prolomit mlčenlivost. Nakonec se to hezky učesalo, uhladilo, takže bylo nakonec srozumitelné, co to vlastně chtějí a celé to bylo o tom, jestli poskytujeme nebo neposkytujeme individuální psychoterapii pro dané dítě. Máme tedy v tom dobrou zkušenost, že je to o lidech a je třeba nebát se té instituce.

Josef Smrž

On ten OSPOD ani nic víc nemůže chtít, jestli poskytujete či neposkytujete, případně tu zakázku. Problém je s mlčenlivostí, protože živnostenský zákon jako takový upravuje pouze mlčenlivost obchodního tajemství. My do obchodního tajemství jako terapeuti nevstupujeme a GDPR je prolomeno vůči OSPODu. To je tedy jediný problém, kdy na základě této argumentace by si to téměř OSPOD mohl vyžádat, nicméně přesně jak říkáte, já jsem pro strukturovat k tomu, že pokud poskytujeme, tak poskytujeme pouze základní údaje. Ono koneckonců lze podpůrně využít zákon o sociálních službách, který hovoří v tom duchu poskytování pouze základních údajů také. Sociální služba také nemá povinnost poskytovat průběhy terapie, také jen píše zakázku, zda klient dochází.

Dotaz z chatu

Mohu se zeptat na psychoterapii dítěte rodičů po rozvodu? Jak musí terapeut postupovat, aby nebyl v etických potížích. Jeden rodič a dítě chce, druhý rodič není v kontaktu. V soukromých službách.

Lucie Čelikovská

Mohu na to odpovědět, jak to praktikujeme my a jaká doporučení dávám v rámci našeho pracoviště kolegům. Když se řídíme tím, že zde není výslovný nesouhlas druhého rodiče, tak tu individuální psychoterapii dítěti poskytujeme. Pokud tam je výslovný nesouhlas jednoho z rodičů, tak do toho nejdeme. Vnímáme, že bychom byli v rozporu, bylo by to napadnutelné, dostali bychom se někam, kde končí naše neutralita.

Milan Stiburek

Takže čekáte na to, jestli vám řekne, že to nechce?

Lucie Čelikovská

Máme to tak, že pokud přijde jeden rodič přímo s dítětem s tím, že žádá psychoterapii, tak zmapujeme situaci a pokud to vypadá, že to je v konfliktu a bylo to s výslovným nesouhlasem druhého rodiče, tak do toho nejdeme. Ale pokud ta situace nevypadá, že by tam byl zásadní nesouhlas, tak psychoterapii poskytneme. Nepídíme se důrazně po souhlasu obou dvou rodičů.

Josef Smrž

Já chci říct, že tohle je v pořádku, protože občanský zákoník zná tzv. pojem *dobrá víra*, kdy jde o to, že každá fyzická osoba předpokládá, pokud je o něco žádána, že jedná v dobré víře. To znamená, že pokud terapeut bere jednoho rodiče, který říká: „Já prohlašuji, že jako zákonný zástupce chci, aby dítě chodilo,“ terapeut může mít plnou důvěru, že v dobré víře ten rodič supluje oba dva rodiče, pokud není prokázán opak. Takže až ve chvíli, kdy ten rodič řekne, že s tím ten druhý rodič nesouhlasí, je třeba ukončit terapii, protože tam bychom se dostali do rozporu s občanským zákoníkem. Druhá věc je procesní způsobilost dítěte, protože závisí na věku dítěte. Pokud je dítě procesně způsobilé v rámci svéprávnosti, tak není třeba uzavírat smlouvu s rodičem, protože dítě samostatně může bez vědomí zákonného zástupce uzavřít smlouvu o poskytování nejenom služby ale i soukromé terapie, zejména u dětí starších patnácti let, kterým je přiznána částečná svéprávnost. U nás v sociální službě v tom ve většině jedou, děti starší patnácti let uzavírají smlouvy samostatně a třeba v terapii uzavírám standardně s dětmi staršími dvanácti let. Mezi dvanácti-patnácti, tam si to více ověřuji, ale od patnácti uzavírám bez vědomí rodičů. Už jsem měl jeden spor s advokátkou a velice rychle jsme to vyřešili, že to nebude na soudní spor, protože ta svéprávnost v občanském zákoníku je na straně dítěte v tu chvíli.

Milan Stiburek

To je důležitá informace. Mě tam ještě zaujalo to téma trojstranných kontraktů, které Vy vnímáte jako právně závaznou smlouvu, kterou OSPOD nemůže uzavírat, neboť nemá nějakou právní identitu nebo suverenitu. Já s ním tedy nepracuji většinou, jen v rámci třeba supervizí. Pro mě to je nějaká dohoda mezi třemi zúčastněnými stranami, kdy ty rodiče, kteří přicházejí, třeba s dítětem, většinou o vlastní vůli nepřišli, ale ten OSPOD je k tomu nějakým způsobem motivuje. V cochemském modelu, tam píšou, že jim doporučí tu psychoterapii a že to považují za nějaký projev vůle se dohodnout, a že pokud ten rodič na to nepřistoupí, tak tím zvyšuje riziko, že mu dítě nebude svěřeno do péče. Pro mě je tam důležité, když je ta motivace takhle řekněme zprostředkovaná, aby tam byl někdo, kdo řekne: „Já něco chci“ a abychom se dohodli v rámci toho trojstranného kontraktu na tom, jak bude vypadat zpráva. Pokud budu dávat nějaké informace, aby všichni věděli, co se bude dít. Je tohle možné nějak udělat? Byť to není právně závazné, ale spíše taková spolupracovnická dohoda gentlemanská.

Josef Smrž

Jak říkala kolegyně (účastník semináře (2)), já bych rozlišil terapeutický kontrakt, kde se domluví nějaké cíle spolupráce, které mohou nahradit individuální plán, a kde se domluvíme, jakým způsobem bude OSPOD informován a – to, na co jsem poukazoval – směřuje zejména k sociálním službám, kde OSPOD připodepisuje smlouvu. OSPODu nesmí být kladeny žádné povinnosti ani práva a OSPOD nesmí připodepisovat něco, kde by vůči němu měl někdo nějaké povinnosti nebo práva, protože on nemá právní subjektivitu. To že se někdo sejde, napíšou si *budeme pracovat na tomhle, dáme Vám vědět, Vy si můžete požádat o zprávu*, to je úplně v pořádku. Kdyby tam ale měl OSPOD podepsat, že se budou scházet každá tři sezení společně a že terapeut bude mít povinnost napsat *tohle tohle tohle*, tak to je něco, co OSPOD připodepsat nemůže, protože nemá právní subjektivitu.

Olga Scheinpflugová

Čili já se zeptám, když to nazýváme dohodou o individuálním plánu, tak by to mělo být v pořádku?

Josef Smrž

Ano, vy tím rozpracováváte pravděpodobně individuálně plán klienta a v tu chvíli je to v pořádku. Tam jde opravdu o to, aby tam nebyly nějaká práva či povinnosti jako je to třeba u služeb, které pracují na sanaci rodiny a tam se nám hodně stává, že to ty OSPODy připodepisují a jsou tam vlastně práva a povinnosti, že ten sanační pracovník tam bude chodit třikrát do týdne a rodiče jsou povinni to respektovat. V momentě, kdy toto OSPOD připodepíše, tak se dostává do rozporu se zákonem. Je to právně nevymahatelný dokument. To, že si tam stanovíte cíle je v pořádku.

Olga Scheinpflugová

My vlastně k tomu přizvání toho OSPODu chceme souhlas těch rodičů, nejsou tam automaticky, je to jejich libovůle. Ještě se zeptám k trošku jinému tématu. Máte nějaké zkušenosti s případovými konferencemi, co se týče závazku jednotlivých stran a informování se navzájem?

Josef Smrž

Případová konference má z pohledu zákona velkou výhodu v tom, že v danou chvíli má zejména OSPOD vůči ostatním subjektům prolomenou mlčenlivost. Proto jsou případové konference pro nás důležité, do dané doby by Vám neměl OSPOD o dané rodině nic sdělit, jelikož má zachovanou povinnost mlčenlivosti, pokud nepracuje v režimu sociální služby, kde je v částečně v určitých sekvencích povinnost mlčenlivosti prolomená. Nicméně, z Vaší strany je účast na případových konferencích dobrovolná, to nikdo nařídít nemůže. Zároveň poskytnutí informací na případové konferenci se pořád řídí zákonem o sociálních službách nebo nějakým Vaším vnitřním etickým kodexem. To znamená, že pokud jste na případovou konferenci přizváni, je čistě na Vás, jestli budete odpovídat na průběh terapie, nebo jestli řeknete, že odpovídat nebudete. Většinou jsou tam ti odborníci zvaní, aby se mohli vyjádřit k tomu cíli, ke kterému to směřuje, zejména pokud má dojít k umístění dítěte mimo rodinu, tam je povinností OSPODu svolat případovou konferenci, protože před podáním návrhu by mělo být výsledkem případové konference, že všichni odborníci řeknou „My už víc nemůžeme udělat,“ jiná opatření už nikdo nemůže nabídnout.

Milan Stiburek

Děkuji Vám za velmi cenný příspěvek.

0.53.00 - 1.08.00

Alžběta Candia Muňoz

Budu mluvit více z praxe a v něčem navazovat na kolegu Josefa Smrže, se kterým jsme se již párkrát v praxi potkali. Já mám soukromou praxi a rovnou se přiznám, že s rodinami, o kterých budu mluvit, v soukromé praxi nepracuji – naschvál, chráním si tím své psychické zdraví 😊 (myslím vzhledem k velkým konfliktům mezi rodiči a žalobám, vůbec ne vzhledem k dětem). Jakmile se ke mně takové rodiny dostanou, tak si je hned přesunu pod organizaci pod sociálně-právní ochranu (kvůli bezpečí, je vždy lepší, pokud za mnou stojí organizace, než když bych se v případě nějakého konfliktu nebo vyhrožování musela bránit sama jako soukromá osoba). Pracuji vedle psychoterapie jako ředitelka organizace HOST Home Start, kromě pěkných

hladivých projektů na podporu rodiny poskytujeme i asistované kontakty. V současné době poskytujeme asistované kontakty pouze na nařízení soudu, protože nemáme kapacitu a svým způsobem nás toto i chrání. Pokud je to nařízeno soudem, tak se my jako organizace můžeme dovolat alespoň nějaké zákonné ochrany. Mezi nejčastější případy, které u nás řešíme, patří domácí násilí, stalking, velmi náročné rozvody a ale rodiče, kteří byli odsouzeni za trestný čin proti sobě navzájem, někdy až trestné činy jako pokusy o vraždu atd. (kdy je potřeba ošetřit situaci velice citlivě). V organizaci (kromě ředitelky) pracuji jako psychoterapeut s dětmi z asistovaných kontaktů. Cíleně je to tak, pokud si rodina o terapii dítěte požádá. My máme nařízené asistované kontakty nejčastěji soudem, ve zprávách ze sezení zmiňujeme, že rodičům dětí byla psychoterapie nabídnuta a oni nabídku přijali. Ale nařizovanou psychoterapii nemám, takže to je pro mě trošku úleva. Děti, se kterými pracuji jsou často významně poničené, máme podobné klienty jako organizace LOCIKA. Pracuji i s velmi malými dětmi. Rodiče těchto dětí jsou v obrovském konfliktu, často nejsou vůbec schopni být spolu v jedné místnosti. Rodiče k nám dochází odděleně, snažíme se zajišťovat, aby se na asistovaném kontaktu nepotkali ani v úvodu, ani na konci.

Moje pracovní dilemata souvisí s mojí komunikací s rodiči dětí. Já s nimi nemohu bohužel komunikovat dohromady, jelikož někdy dochází k tak vyhoceným situacím, že si v některých případech musíme volat i policejní ochranu. To znamená, že nám stojí před organizací policie, aby nás chránila, kdyby došlo k nějaké vyhocené situaci či napadení nás, dítěte či rodiče. Bohužel nemohu pracovat s rodiči na nějakém ladivém dorozumění. Samozřejmě u těchto dětí nedochází k násilí pouze mezi rodiči, ale odehrává se tam i násilí vůči dítěti. Stává se poměrně často, a to zhruba pětkrát-šestkrát do roka, že nahlašuji na kriminální policii nebo OSPOD z terapie s celou tou agendou. Někdy funguji také jako terapeut, při podpoře dítěte při výslechu na kriminální policii.

Abych doplnila kolegu...samozřejmě musím psát zprávy, když pracuji s takovou klientelou. Já si hlídám, kdo po mě chce jakou zprávu. Máme k dispozici advokáty, se kterými konzultujeme. V rámci jednoho z psychoterap. výcviků jsem absolvovala seminář u paní doktorky Lucie Hrdé, která se specializuje na práci se zvláště zranitelnými oběťmi. JUDr. Lucie Hrdá nás jako terapeuty nabířovala, co všechno můžeme a nemůžeme, tzn.co hlásit a kdy. My jako organizace občas čelíme stížnostem. Dokonce jsme čelili i žalobě, která nakonec dopadla v náš prospěch, ale trvala dva roky a byla za 3 miliony za psychickou újmu klienta, což je poměrně vysoká suma peněz. Díky tomu jsme se velmi dobře naučili, jakým způsobem psát zprávy, tzn.co tam psát a co ne. Nebylo to tedy v rámci terapie, ale v rámci asistovaného kontaktu, kde zprávy psát musíme na výzvu OSPODu. Já, jako psychoterapeut, častěji píši na výzvu soudu a kriminální policie. Pokud mě žádá přímo kriminální policie, posílá mi rovnou papír pro zbavení mlčenlivosti. Pokud jdu na výslech k soudu či svědčit, tak jsem mlčenlivosti zbavená buď dopředu, tzn. rodič podepíše souhlas hned na výslechu na kriminální policii nebo mě jí zbaví soud přímo na místě jednání. Pokud se nejedná o trestní čin nebo o podezření z trestného činu, tak píši zprávy ve stylu, že k nám klienti dochází a pracujeme na posílení například zpracování emocí a podobně. Nic moc konkrétního (protože to je soukromá věc klienta). Pokud mě ale vyzve soud a kriminální policie, kdy je mlčenlivost prolomena, tak za mě doporučuji psát zprávy velmi popisné – jenom co vidíme a jsme schopni popsat, určité ne domněnky a nesnažit se pomoci ani jedné straně. Samozřejmě se snažím pomoci dítěti, ale je důležité být velice opatrná, popřípadě požádám kolegu, aby mi to zkontroloval. Není to jen pro ochranu dítě v rámci toho řízení, ale také trošku ochrana moje, abych nebyla žalovatelná (bohužel někteří rodiče dávají žaloby jak na běžícím páse, někdy nás upozorní i předem, že ji

na nás podají, pokud se jim nebude líbit co píšeme – chce to odvalu 😊). Zprávy z asistovaných kontaktů nedáváme rodičům nikdy dopředu, pouze na vyžádání. A to pouze potom, co jsme ji již odesílali na soud nebo na nějakou instituci. Ta ji od nás dostává jako první. Tím, že nejsme služba dle zákona o sociálních službách, ale pracujeme pod pověřením sociálně-právní ochrany dětí, se na nás vztahují ještě maličko jiná pravidla než na službu. Nemusíme uzavírat smlouvu s klientem, protože klient je většinou nemotivovaný a má spolupráci s námi v rámci sociálně-právní ochrany nařízenou. U terapie to funguje trochu jinak, tam jsou většinou zodpovědní rodiče, kteří mají zájem o psychický stav svých dětí. A většinou ani jeden z rodičů terapii nezpochybňuje. V rámci asistovaných kontaktů používáme souhlas s poskytnutím asistovaných kontaktů za podmínek organizace, dokument, který rodiče podepisují. V tomto souhlasu máme, od právníka konzultovaný, výčet podmínek, za kterých asistovaný kontakt poskytujeme. Já mám podobný souhlas s poskytnutím terapie dítěti, včetně dobré vůle rodičů. Rodiče to musí podepsat před zahájením terapie. Tento dokument mohu nabídnout k dispozici, pokud by někdo uvítal pro inspiraci. Obsahuje podmínky, jak se mají rodiče vzájemně informovat. Souhlas může podepsat jeden z rodičů. Nicméně tento rodič by měl informovat druhého do třiceti dnů od podpisu tohoto souhlasu o tom, že je dítěti poskytována terapie. Tzn. není tam jen dobrá vůle jednoho z rodičů, ale i povinnost informovat druhého rodiče rodičem, který souhlas podepsal. To z toho důvodu, že my opravdu pracujeme, troufám si říct, s extrémně náročnou klientelou.

Moje etická témata se hodně týkají terapie, nahlašování na policii nebo oznamování něčeho hodně těžkého, co se dítěti stalo. Vždycky ty zprávy píšou strašně dlouho, snažím se o to, abych nějakým způsobem nezradila dítě a zároveň, aby moje zpráva měla výpovědní hodnotu. To musím říct, že je to strašně náročné. Pokud se v terapii dozvím nějakou závažnou skutečnost, která dítě ohrožuje na psychickém nebo fyzickém zdraví, musím to nahlásit, to je moje zákonná povinnost. Na to se nevztahují žádné kontrakty s rodiči. Je důležité napsat to tak, aby to bylo dostatečně citlivé, mělo to výpovědní hodnotu, nezradili jsme dítě, aby to obsahovalo nezbytné množství informací atd. Ještě jsem nezmínila, že nedávám zprávy z terapie rodičům, ale posílám je rovnou k soudu, na kriminální policii nebo OSPODu. Pokud se vede soudní spor, tak rodič má právo nahlížet do složky OSPODu na vyžádání, je to takzvaná složka „OM“. Existuje ještě tzv. složka „důvěrné“, kam se nesmí podívat ani rodič v rámci tohoto spisu OSPODu (nebo by alespoň neměl), ale já to nedávám do „důvěrné“. Jelikož se to potom nedá použít k žádnému jednání a u soudu má advokát i rodič právo nahlídnout do spisů, takže tu moji zprávu tam vidí. Já se s oběma rodiči snažím intenzivně spolupracovat, i přes to, že jsou rozhádaní, každý rodič ke mně chodí zvlášť a informuji je dopředu, že pravděpodobně budu psát zprávu na žádost některé z odpovědných institucí. Zprávy píšou jen na vyžádání příslušné instituce ne na vyžádání rodičů (takto i u asistovaných kontaktů). Obsah ale rodičům i dětem sděluji (úměrně věku).

Josef Smrž

Moc děkujeme Alžběto za oba ty rozměry, jak ten právní, procesní i etický.

1.09.00 – 1.29.30

Lucie Čelikovská

Moje jméno je Lucie Čelikovská a budu v této diskuzi mluvit za OSVČ. Zkušenosti, které zde budu zmiňovat, nejsou pouze moje – budu vycházet především z mentoringu, který dělám

svým kolegům, dále ze supervizí, ze zkušeností školních pedagogů a dalších, kterým dělám supervize. Na úvod bych nejprve ráda řekla, že pro nás OSVČ je tato situace nová a zajímavá. Byla jsem překvapena, když mě Milan oslovil, abych se k tomuto tématu vyjádřila. Přijde mi, že už se nemusíme tolik krčit kvůli tomu, že jsme živnostníci a děláme psychoterapii. Poslední dobou se mi stává, že mi od OSPODu či soudu přijde žádost s dotazem, zda bych v tomhle případě mohla vykonat individuální psychoterapii nebo rodinnou psychoterapii. Přijde mi to úsměvné, jelikož se od nás vlastně žádá něco, co oficiálně vlastně ani dělat nemůžeme.

A nyní k tématu. Ráda bych navázala na Alžbětu v tom, co se nám za posledních 5,6 let osvědčilo. Budu vycházet z případů, díky kterým jsme se mnohé naučili, co je potřeba si hlídat v rámci soukromého sektoru. Možná vám to teď bude připadat velmi pragmatické, ale přijde mi důležité, aby si terapeut držel svou neutralitu. Pokud se mu podaří si držet neutrální přístup, ochrání tím nejen svého klienta, ale zároveň i sebe.

Jaké jsou naše zkušenosti, kdo nás oslovuje – velmi často to je OSPOD, dále soudy nebo školy. Situace jsou různé. Konflikty řešíme nejen v rámci rodiny, ale také velmi často i v rodinách náhradní péče, v ústavních zařízeních, takových případů se objevuje nejvíce, nebo se na nás v rámci individuální psychoterapie s dětmi obrací škola, zda bychom jim mohli uvést nějaká doporučení pro výchovně-vzdělávací proces v rámci jejich konání. OSPOD na nás velmi často odkazuje v rámci doporučení, poslední dobou se však na nás také obrací s prosbou, zda bychom mohli vzít dítě do terapie, na kterou vyhradí peníze – zaplatí např. 10 setkání. Většinou se tak děje opravdu tam, kde je dítě v pěstounské péči a pěstounem je dost často někdo, kdo je ze širší rodiny původního biologického rodiče – bývají jimi prarodiče. Toto jsou případy, kdy balancujeme a přemýšlíme, co je etické a co nikoliv, kdy si máme hlídat neutralitu a kdy vstupovat. V takových případech však, jak už zde zaznělo, velmi citelně a precizně domlouváme kontrakt, ve kterém musí být uvedený cíl terapie, a který bude jasně srozumitelný pro obě strany. Je to nezbytné pro to, abych mohla jako psychoterapeut zůstat v neutrální pozici, a nikdo ode mě neočekával vychovávání rodiče nebo jeho hodnocení apod.

Co se nám osvědčuje – pokud se na nás někdo obrátí, např. OSPOD, dotyčnému člověku zavoláme a pečlivě se s ním domluvíme. Ujasníme si, jaká je naše povinnost, co bude cílem terapie, pokud se jedná o dítě, snažíme se o něm dozvědět před setkáním co nejvíce. Stal se nám i případ, kdy k nám přišlo 13leté dítě, které mělo za sebou opravdu bohaté sexuální zkušenosti. Kolega z OSPOD by takové dítě označil za ohrožené. Otázkou tedy je, jak v tomto případě máme my figurovat. Další příklad, který mě napadá, byla slečna v péči babičky. Citelně se mezi nimi projevovala generační propast, babička nedokázala slečnu provést fakty, pubertou a tématem dospívání. Takové případy nemusí být konfliktní, pokud se nám podaří vše správně vykomunikovat. Čemu se vyhraňujeme, jsou případy rodin, které vyhledávají rodinnou terapii z důvodu nadcházejícího rozvodu nebo po rozvodu, a neustále u nich dochází k velkým konfliktům. To označujeme jako „terapie pro papír“. V takových situacích dáváme velmi rychle stopku, nebo rovnou říkáme, že toto buď neděláme, anebo zprávu ani nepíšeme a rovnou to rodičům oznamujeme. Teď si dovolím i narovinu uvést, co rodiče spolehlivě odradí – v případě že přichází jeden rodič, a čeká, že nám dítě bude sdělovat něco, co bude rodiči nahrávat, a my o tom následně napíšeme zprávu, rovnou oznamujeme, že bude potřeba mluvit i s druhým rodičem a zprávu obdrží oba dva.

V případě individuální psychoterapie směrem k dítěti, kdy je konflikt zjevný, se nám vyplácí mít souhlas obou rodičů. Dost často se tak vyhneme tomu, kdy jeden z rodičů čeká, že s ním

uzavřeme koalici proti tomu druhému. Také se nám vyplácí informovat oba dva rodiče o tom, co se s dítětem děje, pokud je to potřeba. Setkáme-li se s rodiči, kteří se nedokážou sejít v jedné místnosti, komunikujeme s nimi různými formami, například online. Zde platí přísná pravidla, a to například taková, že abychom si zajistili dostatečný prostor pro náš projev, a mohli říct vše, co chceme, vypneme oběma rodičům mikrofon.

Co se týká psaní zpráv směrem k dalším odborníkům, a co se nám jako OSVČ osvědčilo. Jako soukromý sektor máme výhodu a nevýhodu – nejsme zdravotnický sektor, nemáme tedy tvrdě danou mlčenlivost, jako mají zdravotníci, a nejsme ani sociální služba, nejsme tedy ani chráněni zákonem sociální služba, a nejsme ani pověřeni sociálně-právní ochranou dítěte. V tomto vnímám jistou neukotvenost. Pokud se potřebujeme obrátit na jiného odborníka, například na psychiatra nebo klinického psychologa, a komunikace s rodiči není dostatečná z důvodu jejich sníženého intelektu, formulujeme zprávu jako prosbu o součinnost nebo dobrozdání. Takovou formulaci zasíláme i praktickému lékaři klienta. Děje se tak v případě, kdy je klient psychicky vyčerpaný, ale není třeba pobytu v krizovém centru, stačí, aby mu praktický lékař napsal neschopenku.

Co si jako terapeuti v soukromém sektoru hlídáme – pokud jde o prolomení mlčenlivosti směrem k jinému odborníkovi, a my tak nespadáme do stejné kategorie, máme předem naformulovaný dokument, kde si necháváme potvrdit prolomení mlčenlivosti a uvádíme za jakým účelem. Chceme, aby v něm bylo předepsáno „rodič nezletilého“, aby dokument obsahoval něco, na základě čeho bude možné identifikovat jak dítě, tak rodiče. Dále přidáváme informace směrem k psychiatrovi nebo psychologovi. Apelujeme také na to, aby se mlčenlivost dostala do rukou i té druhé straně.

Takové kroky se nám vyplácí i směrem ke školám, když se jedná o dítě. Jelikož je škola velká instituce, je dobré mít jasně zformulované, jaké informace předáváme, komu, za jakým účelem. Pokud se setkáme s dítětem, které je například výkonově zaměřené, je na něj utvářen velký tlak, který on nezvládá ustát a odráží se to tak na jeho psychickém stavu, není však zamedikováno a není ani v péči jiného odborníka, vyplácí se nám napsat zprávu třeba výchovnému poradci. Je to z toho důvodu, aby byl ošetřený nějaký plán s dítětem, na základě kterého může ten výchovný poradce instruovat pedagogy. Co si ale opravdu hlídáme, a co můžu dát k dobru, aby bylo ve zprávě napsáno, že obsah zprávy je důvěrný. Vysvětlím na příkladu – jedna školní psycholožka na vyžádání rodičů napsala zprávu pro klinickou psycholožku za účelem vyšetření dítěte. Se zprávou si dala opravdu velkou práci, sepsala všechny projevy tak, jak to popisovali různí pedagogové, jaké kroky učinili, jaká opatření. Zpráva byla napsaná brilantně, klinický psycholog zajásal, dítě vyšetřil, ale výsledek se nelíbil otci dítěte. Ten nechtěl, aby jeho dítě mělo takovou diagnózu stanovenou a začal kolem sebe kopat. Ten, kdo to odnesl, byla školní psycholožka, která podle vyjádření Českomoravské psychologické společnosti pochybila, když nenapsala, že obsah této zprávy je důvěrný. Otec dítěte ji zažaloval a ona musela zaplatit pokutu. Rozhodně tedy kromě toho, na čí žádost zprávu vydáváme a za jakým účelem, uvádět i to, že je zpráva důvěrná, aby nemohla být dále zneužita. Můžeme také definovat i to, v jakém kontextu jsme se s dítětem potkali, jakou službu tak dítěti poskytujeme. Také seznamujeme klienta s obsahem té zprávy, a to nejen dospělého klienta, ale i dítě. Přejde mi důležité, aby s obsahem zprávy a následujícími kroky byli obeznámeni jak rodiče dítěte, tak i dítě samotné, ať už je jakéhokoliv věku.

Výstupy z diskuse

2.20.50 - 2.23.47

Lucie Čelikovská:

Mně přijde, že to, o čem byla řeč – Irena to nazvala plutím na kře. Je to přesně tak, plutí na vodě, celé to je o tom, že ve chvíli, kdy psychoterapie není legalizovaná i mimo zdravotnictví, tak ta identita „Kdo jsem? Co jsem?“ – vlastně mít tu identitu, a pak teprve můžu přemýšlet nad tím, jakým způsobem mám komunikovat s tím dalším. Ten základ tam prostě chybí a je to divné, plytké. Tím, že v naší skupině bylo více lidí ze sociálních služeb, já jsem jako člen výboru hodně agitovala za to, jestli by nebyl někdo, kdo by kolem sebe nashromáždil skupinu, která by byla pracovní skupina psychoterapie v sociálních službách. Netvářili se, že by to nešlo.

Účastník semináře (2)

Většina našich případů je takových, kdy jde o systémovou záležitost, někdo nedělá, co má, někdo nerozumí, co my děláme a jak chceme dělat a musíme si tohle hodně vykomunikovat. Nejsem si ale jistá, jestli ČAP v tomto může poskytnout nějakou dostatečně efektivní intervenci, aby nám tuhle práci zjednodušil. Častěji pak řešíme komunikaci místo toho, abychom dělali tu terapii.

Účastník semináře (4) (Veronika Cvečková)

Mě napadlo, jestli by za ČAP dávalo smysl udělat nějaký dokument, kde bychom odlišili terapii, poradenství, mediaci, třeba sociální práci a nějaké další formy práce. To bychom dali k dispozici OSPODům a soudům, aby v tom bylo větší jasno. Aby věděli, ve kterých situacích mají lidi posílat kam.

2.24.20 – 2.24.50

Hana Kotálová

Zkusím říct, co mě zaujalo. Zaznělo zde, že to nebylo moc o terapii. Byly uváděny informace ze všech možných soudků, ale informace o terapii se někde vytrácely.

Josef Smrž

Ano, já jsem to už také komentoval, že jsme se to snažili stále vracet do té terapie, ale viděli jsme, že to hlavní téma je ve vašich proslovech.

2.27.05 – 2.28.00

Lenka

Jestli můžu něco přidat za naši skupinu. Shodli jsme se, že není potřeba etického kodexu, ale spíše příklady dobré praxe. Na co dávat pozor, jak uváděl pan Smrž ohledně souhlasu rodičů, komu psát zprávu, paragraf 6 atd., to všechno jsou věci, které jsou rozdílné v různých typech služeb – ve zdravotnictví, sociálních službách, v soukromé sféře. Kdyby toto bylo na webu ČAP ke shlédnutí, velmi by to ostatním pomohlo v těžkých situacích, kdy musí takovou zprávu psát.

Josef Smrž

Děkuji moc, Lenko, a myslím, že to je přesně ten rozdíl mezi strukturálními, systémovými věcmi a mezi etikou. Stále něco rozlišujeme, co do té etiky patří, zvažování situací, jestli je nějaká dobrá cesta... Ale poté bychom opravdu potřebovali vědět, co máme konkrétně dělat.